

ΘΡΑΝΙΑ

στο Αιγαίο

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2024 | ΤΕΥΧΟΣ 5^ο

Μύθοι & Παραμύθια του Αιγαίου

ΑΓΙΟΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ

ΚΑΣΟΣ

ΛΕΙΨΟΙ

ΝΙΣΥΡΟΣ

ΦΟΥΡΝΟΙ

Σχεδιασμός και Υλοποίηση

Δημοσιογραφική Καθοδήγηση και Υποστήριξη

Αποκλειστικός Δωρητής

Αναγέννηση
& Πρόοδος

IMECID: Incubator for
Media Education
and Development

ΙΣΝ / SNF

ΙΔΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ
STAVROS NIARCHOS FOUNDATION
epikentro o anthropos | empowering humanity

EDITORIAL

Η μαγεία ζει στις καρδιές των παιδιών, εκεί που τα όνειρα γίνονται ιστορίες και οι ιστορίες ζωντανεύουν στον κόσμο. Αυτό αποδεικνύεται από την προσπάθεια των παιδιών μας που συνοψίζεται στο τεύχος που κρατάτε είναι αφιερωμένο στους μύθους και παραμύθια από τα νησιά του Αιγαίου, αναδεικνύοντας την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και τη φαντασία που χαρακτηρίζει τον τόπο μας.

Τα Χριστούγεννα είναι μια εποχή μαγείας, όπου οι ιστορίες ζωντανεύουν και μας ταξιδεύουν σε κόσμους γεμάτους θαύματα. Στις σελίδες που ακολουθούν, θα ανακαλύψετε παραδοσιακούς μύθους και παραμύθια από τα νησιά του Αιγαίου, που έχουν περάσει από γενιά σε γενιά, διατηρώντας ζωντανές τις παραδόσεις μας. Η συντακτική μας ομάδα εργάστηκε με ενθουσιασμό και αφοσίωση για να συγκεντρώσει και να παρουσιάσει αυτές τις ιστορίες. Μέσα από τη δική τους ματιά, θα γνωρίσετε θρύλους για νεράιδες, γενναίους ήρωες, μυθικά πλάσματα και μαγικά γεγονότα που συνθέτουν τον πλούτο της αιγαιοπελαγίτικης παράδοσης.

Ελπίζουμε αυτό το τεύχος να σας προσφέρει στιγμές χαράς και να σας φέρει πιο κοντά στις ρίζες μας, θυμίζοντάς μας τη σημασία της παράδοσης και της αφήγησης. Ας επιτρέψουμε στις ιστορίες αυτές να μας εμπνεύσουν και να μας συντροφεύσουν κατά τη διάρκεια των γιορτών, πιο κοντά στις ρίζες μας αλλά και στις δικές μας παιδικές στιγμές...

Σας ευχόμαστε Καλά Χριστούγεννα και Ευτυχισμένο το Νέο Έτος!

Παναγιώτης Κουλουβάρης
Πρόεδρος «Αναγέννηση & Πρόοδος»

Είναι η δεύτερη χρονιά που το iMEdD έχει τη χαρά να συνεργάζεται με τον οργανισμό «Αναγέννηση και Πρόοδος», για τη δημιουργία ενός από τα πιο αγαπημένα μας projects, το αποτέλεσμα του οποίου είναι μπροστά σας: τα «Θρανία στο Αιγαίο».

Για ακόμη μία φορά, μαθητές Δημοτικού και Γυμνασίου από τον Άγιο Ευστράτιο, τους Φούρνους, τους Λειψούς, την Νίσυρο και την Κάσο, μας εντυπωσίασαν με την εργατικότητα, την πρωτοτυπία και την όρεξη τους να συμμετέχουν, αναλαμβάνοντας απόλυτα τον ρόλο του δημοσιογράφου. Και δεν ήταν μόνο ένας ρόλος! Τα παιδιά ερευνήσαν αρχεία και πηγές, πήραν συνεντεύξεις και τις απομαγνητοφώνησαν, ή ακόμα εικονογράφησαν τις ιστορίες τους, δίνοντας ζωή στα θέματά τους μέσα από πολλά και διαφορετικά formats. Έτσι, παραδίδουμε τώρα σε εσάς ένα τεύχος γεμάτο παραμύθια, θρύλους, ζεστασιά και αγάπη. Καλή χρονιά σε όλους!

Αναστασία Μουμτζάκη, Project Manager iMEdD Bridge, Δημοσιογράφος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

2 EDITORIAL	12 ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΗΣ ΚΑΛΥΨΩΣ?
3 ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΤΙΚΑ ΚΑΛΑΝΤΑ ΝΙΣΥΡΟΥ	13 ΟΙ ΑΝΕΡΑΔΕΣ... ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΑΚΟΜΗ ΣΤΟ ΝΗΣΙ ΤΩΝ ΦΟΥΡΝΩΝ
4 ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΠΙΟΥ ΤΟ ΣΤΙΧΙΟ	14 ΜΥΘΟΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΟΝΟΜΑ! ΤΟ ΝΗΣΑΚΙ ΤΩΝ ΦΟΥΡΝΩΝ ΠΟΥ... ΤΡΩΕΙ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ
5 ΤΟΥ ΠΗΓΑΔΙΟΥ Η ΧΕΡΑ	15 Ο ΠΕΙΡΑΤΗΣ - ΘΡΥΛΟΣ ΜΑΝΕΤΑΣ
6 ΟΙ ΞΩΘΙΚΙΣ	16 Η ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ
7 ΤΟ ΦΑΝΤΑΣΜΑ ΤΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ (ΦΩΤΕΙΝΟΥΛΗΣ)	17 ΝΙΣΥΡΙΚΟ ΚΡΥΠΤΟΛΕΞΟ
8 ΤΟ ΣΣΟΥΚΚΑΛΑΤΣΙ	18 ΤΟΠΙΚΕΣ ΣΥΝΤΑΓΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΝΙΣΥΡΟ
10 Ο ΘΡΥΛΟΣ ΤΟΥ ΑΦΟΥΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΡΑ	

Υπεύθυνος Έκδοσης:
Παναγιώτης Κουλουβάρης
Αναπληρωτής Καθηγητής Α΄ Ορθοπαιδικής Χειρουργικής Κλινικής ΕΚΠΑ
Επιστημονικά υπεύθυνος Sports Excellence | Κινητές Μονάδες | Trauma Edu

Δημοσιογραφική Καθοδήγηση και Επιμέλεια:
iMEdD - incubator for Media Education and Development

Συντονισμός: Μπόγλου Σταύρος | Εκτελεστικός Διευθυντής Α&Π •
Αλεξάνδρα Κούση | Υπεύθυνη Επικοινωνίας «Αναγέννηση & Πρόοδος»

Συντακτική Ομάδα - Υπεύθυνοι Εκπαιδευτικοί:
ΑΓΙΟΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ: Άννα Παπανικολάου και Κλεάνθης Μουστακάκης (Γυμνάσιο-Λύκειο) • **ΚΑΣΟΣ:** Ευδοκία Ταταρίδου (Γυμνάσιο), Άννα Δελαβερίδου (Δημοτικό) • **ΛΕΙΨΟΙ:** Μαρία Βαντισιούρη (Δημοτικό) • **ΝΙΣΥΡΟΣ:** Βασιλική Ρήγα (Δημοτικό) • **ΦΟΥΡΝΟΙ:** Γιούλη Αγγέλη (Γυμνάσιο)

Σκίτσο Εξωφύλλου: Ηλιάννα Αχλαδή

Μαθητές - Συντάκτες:
ΑΓΙΟΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ: Ελευθέριος Καραϊσκάκης, Γεώργιος Μουστρακάκης, Αικατερίνη Γιάννου, Πολυξένη Μουστακάκη (Λύκειο), Σταυρούλα Μουστάκα, Βασιλική Λυμπερίου (Γυμνάσιο) • **ΚΑΣΟΣ:** Καλλιόπη Ειρήνη Χατζηπέτρου, Γαβριέλλα Ευαγγελία Βρετού, Καλλιόπη Γιαμαλάκη (Δημοτικό), Φίλιππος Παπαγεωργίου, Ηλίας Μηνάς, Φωτειάνα Καραγιαννάκη, Γιβίνα Ζενζεφύλλη (Γυμνάσιο) • **ΛΕΙΨΟΙ:** Μελίνα Γιακουμάκη, Ουρανία Καρύδη, Βασιλεία - Χαρά Βαρδάκου, Αντωνία Καλκατέρα, Ηλιάννα Γρύλλη, Ειρήνη Μασσούρη, Γεωργία Καβαρά (Δημοτικό) • **ΝΙΣΥΡΟΣ:** Ηλίας Ντάτε Στουέρεφ, Κατερίνα Δερμιτζάκη, Γιώργος Διακοβασιλής, Γιάννης Κοζαντής, Βασίλης Σακελλαρίου, Σπηλιανή Σφακινού (Δημοτικό) • **ΦΟΥΡΝΟΙ:** Κωνσταντίνα Μαρκάκη, Φωτεινή Λίπα, Σταματούλα Γραμματικού, Ηλιάννα Αχλάδη (Γυμνάσιο)

Έκδοση: Αναγέννηση & Πρόοδος

Σχεδιασμός Εξωφύλλου | Σελιδοποίηση: New Start Creative Design

Πρωτοχρονιάτικα κάλαντα Νισύρου

Εμείς η νέα γενεά με θάρρος και μ' ελπίδα ας πούμε την Πρωτοχρονιά στη λατρευτή πατρίδα.

Ενωμένοι, αδελφωμένοι, όλοι ας γιορτάσουμε, τη βραδιά τη τιμημένη μίση ας ξαχάσωμε.

Χρόνια πολλά να ζησετε, πάντα ευτυχισμένοι, σωματικώς και ψυχικώς να είστε πλουτισμένοι.

Δώστε όλοι το οβολό σας κι είναι μέγας ο σκοπός ιερότατος εν γένει κι εκπαιδευτικός.

Επί τω νέω έτει μας που μόλις ανατέλλει, ευχόμεθα στον Ύψιστο υγεία να σας στέλλει.

Ενωμένοι, αδελφωμένοι, όλοι ας γιορτάσουμε, τη βραδιά τη τιμημένη μίση ας ξαχάσωμε.

Έχομεν την πεποίθηση κι όλοι το βεβαιούμε πως θα μας βοηθήσετε και σας ευχαριστούμε.

Δώστε όλοι τον οβολό σας κι είναι μέγας ο σκοπός ιερότατος εν γένει κι εκπαιδευτικός.

Οι τρεις μύθοι είναι αποτέλεσμα συνεντεύξεων που πήραν οι μαθητές **Ελευθέριος Καραϊσκάκης** (μαθητής της Α' τάξης Λυκείου) από τον κ. Βύρωνα Μανικάκη και η μαθήτρια **Σταυρούλα Μουστάκα** (μαθήτρια της Γ' τάξης Γυμνασίου) από τον παππού της κ. Σπύρο Μουστάκα.

Του καστργιού το στήσιό

Κείμενα:
Ελευθέριος Καραϊσκάκης (Συντάκτης)
Σταυρούλα Μουστάκα (Βοηθός συντάκτη)

Σκίτσο: Γιώργος Μουστάκης, Α' τάξη Λυκείου

Ο μύθος λέει ότι στις σκοτεινές και βροχερές νύχτες του χειμώνα χωρίς φεγγάρι έβγαινε το καστργιού το στήσιό σέρνοντας μακριές και βαριές αλυσίδες. Το στήσιό ακολουθούσε μία συγκεκριμένη πορεία. Ξεκινούσε από την μεγάλη και βαριά πόρτα του κάστρου και διέτρεχε τη μεγάλη ρούγα. Μέσω του βασικού πλακόστρωτου τριγύριζε σε όλο τον οικισμό κάνοντας απόκοσμος θορύβους οι οποίοι μεγεθύνονταν ακόμη περισσότερο καθώς οι αλυσίδες σέρνονταν στα κατηφορικά πέτρινα δρομάκια του πετρόκτιστου οικισμού. Στις σκοτεινές χειμωνιάτικες νύχτες ο θόρυβος αυτός μεγεθύνονταν ακόμη περισσότερο σκορπίζοντας το τρόμο στους κατοίκους. Οι νοικοκυρές εξαιτίας αυτού του φόβου αμπαρώνονταν ασφαλιζοντας τις πόρτες και τα παράθυρα των σπιτιών τους.

Στην πραγματικότητα όμως όλα αυτά γίνονταν διότι την εποχή εκείνη στον παλιό οικισμό υπήρχαν κάποιοι οι οποίοι στην προσπάθειά τους να «αρπάξουν» κάποια κότα προκειμένου να διασκεδάσουν το βράδυ έπαιρναν βαριές αλυσίδες από τις άγκυρες των καϊκιών και σέρνοντάς τις προκαλούσαν τον φόβο στους κατοίκους αποτρέποντάς τους να βγουν έξω από τις κατοικίες τους για να δουν τι γίνεται. Επιπλέον όλο αυτό διευκόλυνε για να μαζεύονται τα παιδιά νωρίς στο σπίτι, για να μην κυκλοφορούν μέχρι αργά το βράδυ. Όμως όλο αυτό ήταν τόσο έντονο με αποτέλεσμα ο κάθε ένας ακούγοντας τις αλυσίδες φαντάζονταν τη μορφή του στήσιό ως ένα περίεργο αλυσοδομένο πλάσμα και φοβόταν ότι όποιον βρει απ' έξω θα τον χτυπήσει και θα τον κατασπαράξει.

Του πηγαδιού η χέρα

Ο μύθος λέει ότι όποιο παιδί πήγαινε κοντά στο πηγάδι έβγαινε ένα χέρι από τα σπλάχνα του πηγαδιού. Το χέρι αυτό είχε πολλές τρίχες, με μεγάλα δάχτυλα που κατέληγαν σε σουβλερά νύχια. Όποιο λοιπόν παιδί πλησίαζε κοντά σε πηγάδι το άρπαζε και το τραβούσε κάτω στα έγκατα της γης – μέσα στο νερό.

Στην πραγματικότητα την εποχή εκείνη υπήρχαν πολλά χωράφια και περιβόλια που τα καλλιεργούσαν οι κάτοικοι. Σε κάθε ένα από αυτά υπήρχαν πηγάδια τα οποία πολλές φορές δεν τα σκέπαζαν και ήταν επικίνδυνα για τα μικρά παιδιά τα οποία έπαιζαν ανέμελα. Έτσι λοιπόν επινόησαν τον μύθο αυτό για να μην πλησιάζουν στα πηγάδια τα μικρά παιδιά και μάλιστα είχε διαδοθεί ότι κάποια παιδιά τα είχε αρπάξει η χέρα!!! Έτσι λοιπόν παίζοντας πήγαιναν γύρω γύρω και σε απόσταση ασφαλείας από το πηγάδι για να μην βγει η χέρα.

Σκίτσο: Γιώργος Μουστάκης, Α' τάξη Λυκείου

ΑΓΙΟΣ
ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ

Οι ξωθικές

Κείμενα:
Ελευθέριος Καραϊσκάκης (Συντάκτης)
Σταυρούλα Μουστάκα (Βοηθός συντάκτη)

Φωτογραφίες:
κ. Βύρωνας Μανικάκης

Σκίτσο: Γιώργος Μουστάκης, Α' τάξη Λυκείου

Ο μύθος λέει ότι σε αυτό το σημείο, ανάμεσα στους βράχους, ζούσαν οι "ξωθικές".

Η σχισμή από όπου έβγαιναν οι "ξωθικές" είναι ελάχιστα ορατή, μετά τις διαμορφώσεις που πραγματοποιήθηκαν στον παραλιακό μέτωπο.

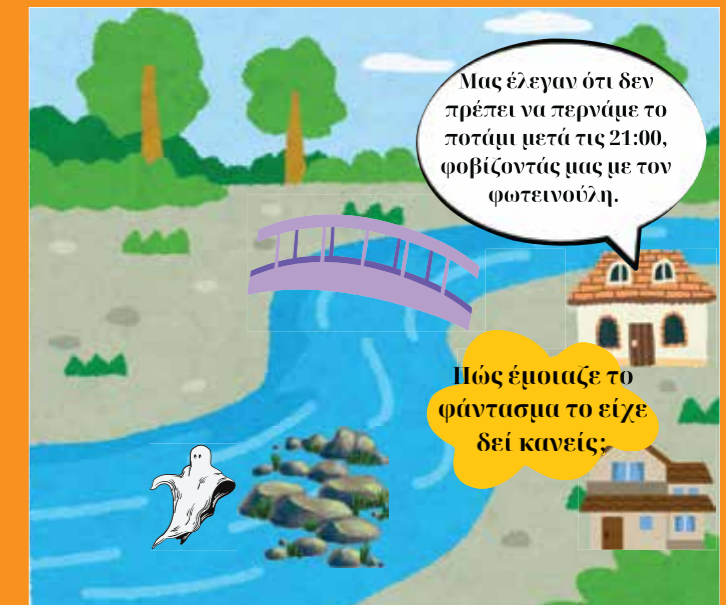
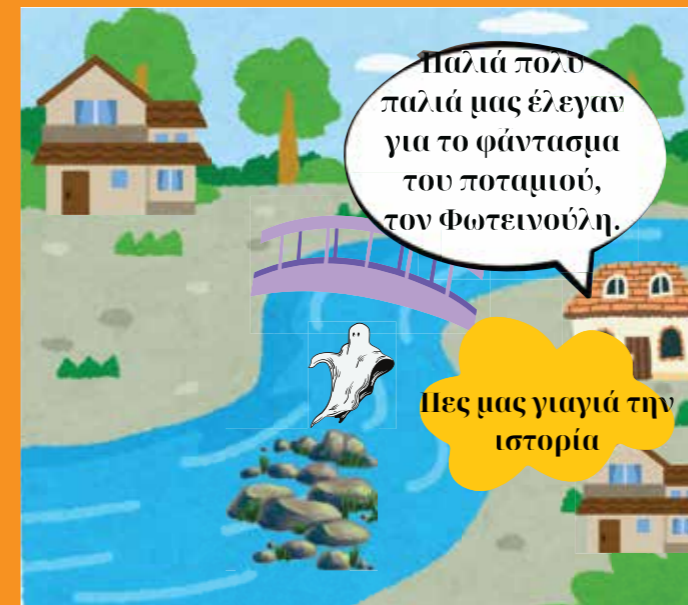
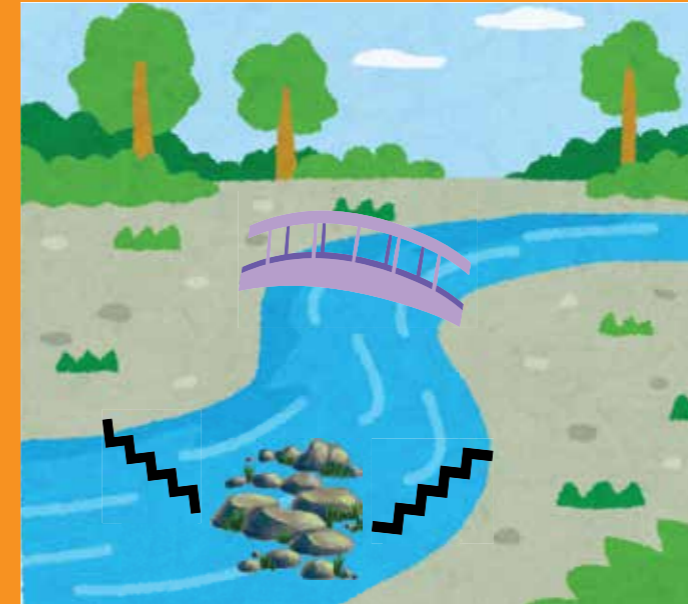
Την εποχή εκείνη η παραλία του χωριού είχε πολύ μεγάλη αμμουδιά. Στο σημείο εκείνο πηγαίνοντας προς το αρκάρι ήταν οι πετρούκλες, μεγάλα πουριά αποκομμένα από τον απόκρημνο βράχο. Από το σημείο αυτό τα παιδιά περνούσαν για να κατευθυνθούν προς τις γλίστρες με σκοπό να παίξουν. Ο αέρας παίρνοντας την άμμο από την παραλία προς την πλαγιά του βουνού την είχε επενδύσει με ένα πολύ παχύ στρώμα άμμου δημιουργώντας τη γλίστρα. Τα παιδιά λοιπόν σκαρφαλώνοντας στην κορυφή της αμμώδους πλαγιάς έσπρωχνε το ένα το άλλο και κάνοντας βαρελάκια έφθαναν στη βάση της πλαγιάς παίζοντας ατελείωτες ώρες. Ο ήλιος έδουε και το παιχνίδι δεν έλεγε να σταματήσει. Έτσι οι μεγάλοι επινόησαν ότι στη σχισμή του βράχου ακριβώς απέναντι από τις πετρούκλες υπήρχε και υπάρχει μέχρι και σήμερα μία μεγάλη σχισμή στο εσωτερικό της οποίας δημιουργούνταν μια μικρή σπηλιά.

Ο μύθος λέει ότι σε εκείνο το σημείο ζούσαν οι ξωθικές οι οποίες μετά τη δύση του ηλίου έβγαιναν και κυνηγούσαν με σκοπό να αρπάξουν παιδιά τα οποία τα πήγαιναν στο βάθος της σπηλιάς και δεν τα άφηναν να φύγουν. Γι' αυτό το λόγο έπρεπε να απομακρύνονται από την περιοχή πριν τη δύση του ηλίου και να κατευθύνονται προς το χωριό και τα σπίτια τους. Βέβαια δεν ήταν λίγες οι φορές που αυτά τα πλάσματα γίνονταν ορατά και από μεγαλύτερους σε ηλικία ανθρώπους αφού πολλοί από αυτούς έβλεπαν ένα τμήμα του σώματός τους ή ολόκληρες τις φιγούρες τους και έτρεχαν να πάνε στον οικισμό.

Το φάντασμα του ποταμιού

Πολυξένη Μουστακάκη
κ. Β' τάξη Λυκείου

Φωτεινούλης

Το παρακάτω παραδοσιακό παραμύθι είναι γραμμένο με τρόπο που να παραπέμπει στην τοπική διάλεκτο, έτσι ακριβώς όπως μεταφέρθηκε από τους παλιούς Κασιώτες μέχρι σήμερα!

Είναι λαϊκό δημιούργημα και σε έντυπη μορφή προέρχεται από προσωπική συλλογή παραμυθιών του κασιώτη δασκάλου κ. Μηνά Περσελή.

Ευτράπελα παραμύθια

Το σσουκκαλάτσι

Μνιά φορά ήταν ένας άνθρωπος τσαι μνια (γ)υναίκα τσαι (δ)εν είχασι παι(δ)ί. Επροσεύχουττο λοιπό τσι οι δγυό οι κακόμοιροι, λέει: «Θεέ μου, (δ)εμ μας βεις ένα παι(δ)ί, ας εί(ναι) και τσουκκαλάτσι;» Πρωί βρά(δ)υ λοιπό αυτή(δ)α ήτο η προσευχή τω. Απού τις πολλές, ελυπήθη τους ο Θεός, εκάμα λοιπόν ένα παι(δ)ί, ένα τσουκκαλάτσι. Είχα το λοιπό τσαι το νετρέφα,

φτωχικότατα βέβαια, τσαι σαν εγίνητσε πέντ' έξε χρονών ήβγαινε στο δρόμο τσι ήπαιζε με τ' άλλα παιδιγιά, λέει:

«Εμείς θα πάμε στις βασιλιπούλας τον γάμο, θα πάμε στις βασιλιπούλας τον γάμο». Άμα τ' άκουσε το σσουκκαλάτσι, λέει: «Να πάω λοιπό τσι εγώ στις μάνας

παραθύρι τσι ήκοφτε δρόμο στη μάνα του, λέει: «Ανοισέ μου, μάνα μου, λιλιά-λιλιά* σου φέρνω, ανοισέ μου, μάνα μου, λιλιά-λιλιά σου φέρνω».

Την άλλη Τσυργιαστή που εγίνετον ο αντίγαμος, το σσουκκαλάτσι επή(γ)ε πάλι, ήφα(γ)ε, ήμπτζε, εδιαστέδασε και επή(γ)ε στην κάμαρη της βασιλιπούλας να κοιμηθεί. Πάει το αντρό(γ)υνο να θώκου, θωρεί το σσουκκαλάτσιν η βασιλιπούλα, λέει: «Ηρτες πάλι; Κά(θ)ισε δα τώρα και θα (δ)εις τία θα σου κάμω». Κα(θ)ίζει λοιπόν η βασιλιπούλα τσαι

μου, να της πω να μου ετοιμάσει τα ρουχαλάτσια μου να 'ρω τσι εγώ μαζί σας στον γάμο».

Κόφτει, λοιπό τσαι πάει στις μάνας του, ήκλαιε, τία να κάμει η μάνα του, ήφητσε το να πάει, ήντυσέν το τσι ήφυγε τσι επή(γ)ε στο γάμο. Ποστεφανώσα τηβ βασιλιπούλα, το βρα(δ)ινόν ε(β)άλα το τραπέζι, εκά(θ)ισεν ο κόσμος να φάει, τία να (δ)εις, αρίφνητα 'το τα φαγιά. 'Ηφα(γ)ε λοιπό τσαι το κακόμοιρο το σσουκκαλάτσι τσι εχόρτασε, ύστερα λέει: «Να ' πομείνου θέλου ένα σωρό φαγιά, (δ)επ παίρνω έμμετί της μάνας μου τσαι του πατέρα μου να φάσι τσι αυτοί;»

Παίρνει λοιπό ντουρμάες, παίρνει πιλάβι, παίρνει κρέας με τις πατάτες, πάει στο σπίτι τως, λέει: «Ανοισέ μου, μάνα μου, φουφού-φουφού σου φέρνω». Εσηκώθησα λοιπό, εφά(γ)ασι, τσι απότσειν επή(γ)α τσαι θώκασι. Την άλλη μέρα κόφτει τσαι πάει πάλι, ήφα(γ)ε τσι εχόρτασε, ενύσταζεν, εσηκώθη τσαι πή(γ)ε στις βασιλιπούλας την κάμαρη, ήθωτσε τσι ετοιμήθητσαν ομπρός στο καναπέ. Άμα 'πόκαμε το γλέντι, επή(γ)ε και η βασιλιπούλα να θώτσει, θωρεί το σσουκκαλάτσι, λέει: «Καλόν είναι αυτό(δ)ά το σσουκκαλάτσι να (β)άλω μέσα τα χρυσαφικά μου». Σαν ετοιμήθησα, σηκώννεται σιγά-σιγά, πάει τσαι βγαίνει απού το

κάννει μέσα τα κακά της τσαι (γ)εμώνει το σσουκκαλάτσι τσι ύστερα επή(γ)ε τσι ήθωτσε. Κόφτει πάλι το σσουκκαλάτσι τσαι πάει στημ μάννα του, λέει: «Ανοιξέ μου, μάνα μου, κακά-κακά σου φέρνω, ανοιξέ μου, μάνα μου, κακά-κακά σου φέρνω». Ανοίγει η γρα, λέει: «Τσου-τσου», παίξει μνιά κλωσσά τσι ήμπλασε τα κακά, λέει λοιπό το σσουκκαλάτσι: «άμα σου 'φερνα τα φαγιά τσαι τα λιλιά ήμου καλό, τώρα με κλωσσάς». Τία να κάμει η γρα, μπτζάνει τσαι πλύννει τσαι σαπουνίζει το σσουκκαλάτσι, ύστερα εκά(θ)ισε τση ήπλυννε το τσελί της που βρωμοκόπα.

Ο Θρύλος του Αφούση του Αντρά

Μια αληθινή ιστορία

Βρετού Γαβριέλα Ευαγγελία, Ε' τάξη
Χατζηπέτρου Καλλιόπη Ειρήνη, Ε' τάξη
Γιαμαλάκη Καλλόπη, Στ' τάξη

Ο παραδοσιακός σκοπός του «Αφούση», ενώ είναι αρκετά παλαιός, τα τελευταία χρόνια έχει γίνει γνωστός πανελλαδικά, δίνοντας την αφορμή να γίνει ευρέως γνωστή η ιστορία του.

Ο Αντρέας Μαγκιόρος, γνωστός και ως «Ο Αφούσης ο Αντράς» γεννήθηκε στην Κρήτη στις αρχές του 19 αιώνα. Με την οικογένεια του ζούσε φτωχικά, αλλά ήταν πολύ αγαπημένοι μεταξύ τους. Από τα πρώτα χρόνια της ζωής του φαινόταν ότι αγαπούσε τα γράμματα. Ήταν δύσκολα χρόνια για μάθηση, αλλά οι γονείς του τον στήριξαν για γίνει δάσκαλος. Πραγματοποίησε το όνειρο του και ήταν πολύ ευτυχισμένος.

Το γεγονός ότι, όταν κάποτε μετέβη στην Κρήτη, είδε τους Τούρκους να σκοτώνουν τον πατέρα του, ήταν πολύ τραυματική εμπειρία γι' αυτόν, που τον συντάρaxε πολύ, με αποτέλεσμα να παρουσιάζει μια αλλόκοτη συμπεριφορά. Επέστρεψε στον νησί της Κάσου, όπου και έμεινε σε μία σπηλιά στην περιοχή του Γαλανού και σταδιακά σταμάτησε να διδάσκει.

Περιφερόταν στους δρόμους ξυπόλυτος, φορώντας πάντα έξι-επτά καπέλα, με τρύπιο παντελόνι, που το βαστούσε ένα μάλλινο ζωνάρι στην μέση και ξεκουμπωμένο πουκάμισο. Στο χέρι του κρατούσε ένα καλάθι και είχε πάντα συντροφιά τον πιστό του σκύλο, τον Λεοντάρη.

Ο Αφούσης ήταν εύθυμος, ολιγόλογος και βαθύτατα φιλοσοφημένος. Ένας τρυφερός, μοναχικός και με καλή καρδιά άνθρωπος που - παρά την ψυχολογική και διανοητική του κατάσταση - γνώριζε όλους τους κατοίκους του νησιού ξεχωριστά και ποτέ δεν έβλαψε και δεν έδωσε αφορμή να τον αποστραφεί κανείς. Ήταν η ψυχή στα γλέντια της Κάσου. Εάν δεν υπήρχε εκείνος, δεν γινόταν γλέντι. Οι καπεταναίοι και οι πλούσιοι, ήθελαν οπωσδήποτε την παρουσία του. Τραγουδούσε ωραία και έλεγε μαντινάδες με τα αστεία του. Με ένα ποτηράκι ο Αφούσης άρχιζε να διηγείται διάφορες ιστορίες και μύθους ή να ταιριάζει στίχους, προκαλώντας την ευθυμία τους.

Η πιο συχνή του φράση ήταν: «Εγώ Αφούσης παλλαρός...».

Σε ανθρώπους που τον ρωτούσαν ποιος είναι, αυτός απαντούσε στερεότυπα:
«Ντροπή σας να ρωτήσετε τους άλλους να σας πούσι...
Ούλοι σας θα γνωρίζετε εμένα τον Αφούση...».

Όταν ένιωσε ότι ήρθε η ώρα του για τον άλλο κόσμο εγκατέλειψε τη σπηλιά του και μπήκε σε ένα εγκαταλειμμένο σπίτι. Πρώτα τα παιδιά αναζήτησαν και βρήκαν τον γέρο πια Αφούση και τον μετέφεραν στο καφενείο του χωριού.

Το τελευταίο βράδυ της ζωής του, εκτός από μερικούς άντρες που του συμπαραστάθηκαν, ήταν και περίπου είκοσι γυναίκες. Ο Αφούσης, ενώ είχε σαράντα πυρετό και είχε καταλάβει ότι το τέλος του έρχεται, στρωμένος καταμεσής της μεγάλης κάμαρας του καφενείου, ζήτησε να πει μια μαντινάδα. Κι με τον γλυκύτατο χαβά που τον ονόμαζαν "γιαέλι" είπε την εξής:

**«Σήμερον εϊμ' ακόμ' εδώ, αύριον θα πεθάνω
Και θα με πάρουν στο Χριστό σαν ένα καπετάνο».**

Ο Αντράς πέθανε σε μεγάλη ηλικία, στις 6 Ιανουαρίου 1898, ανήμερα των Θεοφανείων. Ο λαός της Κάσου όχι μόνο τον αγάπησε, αλλά, για να τον θυμάται, διέσωσε και κάποιους από τους στίχους που ο ίδιος συχνά χρησιμοποιούσε στους λόγους του.

Η ζωή του έγινε μουσικός σκοπός και πλέον τραγουδιέται σε όλη την Ελλάδα με ποικίλους τρόπους και όργανα, με πιο γνωστή διασκευή του παραδοσιακού κασιώτικου σκοπού, αυτή του Κασιώτη μουσικού Καίσαρα Κίκη:

Ακούστε εδώ μια διασκευή του κασιώτικου αυτού τραγουδιού!

ΑΦΟΥΣΗ

Ντροπή σας να ρωτήσετε
τους άλλους να σας πούσι
ούλοι σας θα γνωρίζετε
εμένα τον Αφούση
"Ε πασοέρει μαδές... "Ε πασοέρει

Η μοναδική φωτογραφία του Αφούση
(πηγή: Ζ. Χαλκιάδης – "Ο Αφούσης ή Αντράς", 1924)

ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΗΣ ΚΑΛΥΨΩΣ?

Βαβουλά-Κάβουρα Γεωργία, Στ' τάξη
Γρύλλη Ηλιάνα, Στ' τάξη
Αντζελι Νοέμη, Ε' τάξη

Καλκατέρα Αντωνία, Ε' τάξη
Γιακουμάκη Μελίνα, Ε' τάξη
Βαρκάδου Βασιλεία, Στ' τάξη

Στη φωτογραφία διακρίνεται το σημείο που σύμφωνα με τον θρύλο ήταν η σπηλιά της Καλυψώς.

Ένας μύθος-παραμύθι που επικρατεί για το νησί μας τους Λειψούς-τη Λειψώ είναι αυτό που έχει σχέση με το όνομα του. Η ονομασία του νησιού είναι αρχαιότατη. Κατά τη μυθολογία, οι Λειψοί είναι η μυθική Ομηρική Ωγυγία, το νησί της Καλυψώς. Εκεί, ναυάγησε ο Οδυσσέας κατά την επιστροφή του στην Ιθάκη, και παρέμεινε αιχμάλωτος της νύμφης Καλυψούς, η οποία μάγεψε τον μυθικό βασιλιά με την ακαταμάχητη γοητεία της και αρνιόταν για 7 χρόνια να τον αφήσει να φύγει.

Η «επικράτεια» της θεάς ήταν στα νοτιοανατολικά του σημερινού οικισμού. Χρονολογικά τοποθετείται σε ένα παρελθόν αόριστο, πριν από τον Κατακλυσμό, με τον οποίο, σύμφωνα πάντα με την τοπική προφορική παράδοση, οι διάφορες νησίδες που αποτελούσαν ενιαίο σώμα, χωρίστηκαν και πήραν την σημερινή τους μορφή... (Λειψοί συστάδα 30 νησιών). Βέβαια όλο αυτό είναι ένας μύθος αφού αρχαίοι συγγραφείς το τοποθετούν κάπου στην δυτική Μεσόγειο αλλά δεν παύει να είναι μια παράδοση του τόπου μας που ακόμη μένει ζωντανή...

Οι Ανεράδες... κυκλοφορούν ακόμη στο νησί των Φούρνων

Ψηλά πάνω από τους Φούρνους ήταν το βασίλειο της Μελάνθης.

Κείμενα: Κωνσταντίνα Μαρκάκη και Φωτεινή Λίπα.
Πηγές: Ιωάννης Αμοργιανός, κάτοικος Φούρνων
"Νήσος Φούρνοι: Γεωγραφία - Ιστορία - Οικισμοί" του Θεολόγου Παναγιώτου,
Σύλλογος Φουρνιωτών Αθηνών - Πειραιώς «Κουρσάρος»

Στο νησί των Φούρνων δεν υπάρχουν μόνο... γοργόνες και πειρατές. Οι μύθοι μιλούν και για νεράιδες, τις Ανεράδες, όπως τις αποκαλούσαν πριν από πολλά χρόνια. Λέγεται ότι κάποτε υπήρχε ένας βασιλιάς που είχε δυο κόρες στις οποίες δώρισε από ένα νησί. Στη μια κόρη του, τη Μελάνθη, χάρισε το νησί των Φούρνων. Γι' αυτό φημολογείται ότι η πρώτη ονομασία του νησιού ήταν «Μελάνθη». Το βασίλειο που της έφτιαξε βρισκόταν στο πιο ψηλό σημείο του νησιού όπου τώρα βρίσκεται η εκκλησία του Αϊ-Γιώργη. Τη Μελάνθη συνόδευαν νεαρές κοπέλες, που στόχο είχαν να της βρουν ένα παλικάρι ως μέλλοντα σύζυγο. Ήταν πανέμορφα όντα με γυναικεία μορφή. Εμφανίζονταν τις νύχτες στις ρεματιές και λένε ότι έβγαιναν μέσα από τη γη. Όλο το βράδυ χόρευαν, τραγουδούσαν και έκαναν παιχνίδια μεταξύ τους. Κάθε βράδυ οι νεράιδες επέλεγαν ένα παλικάρι, τον μάγευαν με το χορό και τα τραγούδια τους και τον έπειθαν να τους ακολουθήσει στα υπόγεια βασίλειά τους. Ο νέος δεν ξαναεμφανιζόταν ποτέ στην οικογένειά του και όλοι έλεγαν ότι τον πήραν οι ανεράδες. Αν κάποιος κατάφερνε να ξεφύγει από τη μαγεία τους, του έπαιρναν τη λαλιά!

Σκίτσο: Σταματούλα Γραμματικού

Οι νέοι τότε πίστευαν στο μύθο και απέφευγαν να κυκλοφορούν μετά τις 12 το βράδυ. Κάποιοι όμως τολμηροί έψαχναν τις ανεράδες για να ζήσουν στα υπόγεια βασίλειά τους μέσα στη χλιδή, στο τραγούδι τους και στην ομορφιά τους!

Όταν η Μελάνθη βρήκε το παλικάρι, παντρεύτηκαν, έκαναν οικογένεια κι έφυγαν από το νησί, φοβούμενοι τους πειρατές, που άραζαν τα καράβια τους στην πίσω μέρια του νησιού και οι οποίοι επιδίωκαν να αρπάξουν το θησαυρό του βασιλείου. Η Μελάνθη έφυγε, αλλά οι ανεράδες έμειναν πίσω συντηρώντας το μύθο μέχρι και σήμερα!

Για να συλλέξουν τις ιστορίες αυτές, οι μαθητές των Φούρνων μίλησαν με τον Ιωάννη Αμοργιανό, κάτοικο Φούρνων και γνωστό παραμυθάς του νησιού. Στη συνέχεια απομαγνητοφώνησαν τη συνομιλία και συνέταξαν τα κείμενά τους, διατηρώντας στην πράξη ζωντανή την προφορική παράδοση του νησιού!

Τα εκατοντάδες φιόρδ και οι αθέατες ακτές της ακτογραμμής των Φούρνων ήταν ο λόγος που επέλεξαν το νησί τα πειρατικά καράβια ως ορμητήριο

Μύθος και για το όνομα!

Η επίσημη εκδοχή της ονομασίας Κορσεών προήλθε μετά την ταυτοποίηση των σημερινών Φούρνων με τις αρχαίες Κορασσίαι/Κορσεαί/Κορσάι, με βάση την επιγραφή που χάραξε ένας φρουρός πάνω σε βράχο στην αρχαία ακρόπολη των Φούρνων, που φυλάσσει την ακρόπολη των Κορσιητών. Ωστόσο, υπάρχει και ο μύθος προέλευσης της ονομασίας. Μια εκδοχή αναφέρει πως οι Φούρνοι πήραν το όνομά τους ως Κορσεοί από τους Κούρσαρους πειρατές, διότι αποτελούσαν ιδανικό ορμητήριο για τους πειρατές του Μεσαίωνα χάρη στα εκατοντάδες μικρά φιόρδ και τις αθέατες ακτές όπου μπορούσαν να κρύβουν τα πλοία τους. Μια άλλη εκδοχή είναι ότι πήραν το όνομά τους «Κοράσαι Νήσοι» από τις κόρες του βασιλιά Αγκαίου από την Αρκαδία, ο οποίος παντρεύτηκε την κόρη του Μαιάνδρου την Σαμία κι έκαναν πολλά παιδιά. Ο γιος, ο Σάμος, παντρεύτηκε την Παρθενία και έκαναν πολλά παιδιά και κόρες. Στις κόρες του δώρισε το νησί των Φούρνων και γι' αυτό ονομάστηκε Κοράσαι Νήσοι.

Όσον αφορά την ονομασία Φούρνοι, λέγεται ότι πήρε την ονομασία από τον Ιταλό γεωγράφο Φορνέλι, ο οποίος το 16ο αιώνα χαρτογράφησε το νησί και το ενέταξε στο χάρτη του Αιγαίου. Οι κάτοικοι βέβαια λένε ότι το όνομα Φούρνοι προέρχεται από το σχήμα του λιμανιού που μοιάζει με φούρνο.

Το νησάκι των Φούρνων που... τρώει ανθρώπους

Ένα μικρό νησί στο νησιωτικό σύμπλεγμα των Φούρνων κουβαλά το δικό του μύθο, ότι καταπίνει τους... ανθρώπους. Κάποτε συνήθιζαν να πηγαίνουν εκεί, λόγω της πληθώρας σφουγγαριών στο βυθό του, ντόπιοι και Καλύμνιοι σφουγγαράδες. Ωστόσο είχαν πρωτόγονα μέσα και συχνά πάθαιναν τη νόσο των δυτών και έβγαιναν νεκροί στην επιφάνεια της θάλασσας. Έτσι δημιουργήθηκε γύρω από το νησί, το οποίο ονομάστηκε Ανθρωποφά, ο μύθος ότι... τρώει ανθρώπους.

Ο πειρατής-θρύλος Μανέτας

Ο Στάθης Μανέτας Ρωμανός ήταν ένας πειρατής-θρύλος που άραζε με το πλοίο του στο νησί των Φούρνων περίπου το 1680-1700. Από εκεί πήρε το όνομά της και η παραλία Μανέτα, την οποία χρησιμοποιούσε ως αραξοβόλι. Αργότερα το Καμάρι (περιοχή των Φούρνων) ήταν το ορμητήριό του και όποιος περνούσε από το μπουγάζι του Καμαριού με το πλοίο του τον σταματούσε για να πληρώσει φόρο. Αν όμως στα πλοία τους είχαν ακριβούς θησαυρούς, τους άρπαζε όλους.

Όταν έφευγε από το νησί πήγαινε στη Μήλο, εκεί έκανε επιθέσεις και κυρίως εναντίον του Μοροζίνη. Ο Μοροζίνης ήταν ναύαρχος της Βενετίας και είχε είκοσι πλοία με στόχο να σταματήσει την πειρατεία. Από τις ζημιές όμως που του έκανε ο Μανέτας αναγκάστηκε και τον πήρε μαζί του και τον έκανε αρχηγό. Έκαναν μαζί επιθέσεις και σε κάστρα. Ο Μανέτας ντυνόταν γυναίκα, κατέβαινε και έλεγχε τις στρατιωτικές δυνάμεις και ειδοποιούσε τον Μοροζίνη, έτσι ώστε να είναι έτοιμος για επίθεση και να είναι βέβαιη η νίκη τους.

Η πρώτη γυναίκα του Μανέτα ήταν η Μαργκάνα από την Άνδρο. Κάποτε ο Μανέτας την άφησε στη Μήλο και αυτός πήγε στο μπουγάζι του Αγίου Μηνά (στους Φούρνους). Ένας παπάς κατηγορήσε τη Μαργκάνα στον Μανέτα ότι έχει σχέση με άλλον. Ο Μανέτας έβαλε παλικάρια να την φέρουν στο νησί και να την σκοτώσουν. Ο τάφος την ήταν στην περιοχή των Φούρνων Βιτσιλιά με το όνομα Κυρ-Βασίλαινα.

Σκίτσο: Ηλιάννα Αχλαδή

Μετά από χρόνια παντρεύτηκε μια άλλη γυναίκα στην Τήνο που την έλεγαν Ελένη και απέκτησαν δύο γιους, τον Ανδρέα και τον Φρειδερίκο, οι οποίοι συνέχισαν την πειρατική οικογενειακή παράδοση. Ο Μανέτας ήταν από τους λίγους πειρατές που πέθανε φυσιολογικά. Οι θησαυροί ήταν στην Τήνο και λέγεται ότι όταν πέθανε κάποιοι Ιταλοί τους έκλεψαν.

Η ακροστιχίδα των Χριστουγέννων!!!!

Γιακουμάκη Μελίνα, Ε' τάξη
Καλκατέρα Αντωνία, Ε' τάξη
Βαρκάδου Βασιλεία, Στ' τάξη
Γρύλλη Ηλιάννα, Στ' τάξη
Ματσούρη Ειρήνη, Ε' Τάξη
Δημοτικό Σχολείο Λειψών

Χ _____ Γεννήθηκε αυτή την μέρα.
Ρ _____ Το έχουμε για γούρι.
Ι _____ Το όνομα του Χριστού.
Σ _____ Τα τοποθετούμε στο δέντρο.
Τ _____ Κουβαλούν το έλκηθρο του Αϊ- Βασίλη.
Ο _____ Εκεί βρίσκονται οι άγγελοι.
Υ _____ Ψέλνουμε για τον Χριστό στην εκκλησία.
Γ _____ Τα Χριστούγεννα είναι μεγάλη γιορτή.
Ε _____ Το Στολίζουμε....Είναι και τραγούδι.
Ν _____ Άγια Τραγούδι.
Ν _____ Χιονό.....
Α _____ Το μήνυμα των Χριστουγέννων.

Απαντήσεις:
Χριστός, Ρόδι, Ιησούς, Στόλιδα, Τάρσανδοι, Ουρανός,
Υμνος, Γιορτή, Έγκατο, Νύχτα, Νερόβια, Αγάπη

Νισύριο Κρυπτόλεξο

Μπορείτε να βρείτε κρυμμένες αυτές τις λέξεις στον παρακάτω πίνακα; (οριζόντια, κάθετα, ή διαγώνια!)

- ΧΑΛΒΑΣ
- ΠΙΘΙΑ
- ΜΠΟΥΚΟΥΝΙΑ
- ΚΑΝΕΛΑΔΑ
- ΣΑΚΟΥΛΙΑΣΤΗ
- ΙΣΣΙΚΑΣ
- ΚΑΠΑΜΑΣ
- ΣΟΥΜΑΔΑ

Π	Α	Ο	Γ	Ο	Χ	Α	Λ	Β	Α	Σ
Ι	Δ	Ε	Ρ	Σ	Ψ	Ξ	Π	Κ	Ω	Ψ
Τ	Ζ	Ψ	Ω	Ο	Σ	Φ	Υ	Α	Ε	Σ
Θ	Μ	Π	Ο	Υ	Κ	Ο	Υ	Ν	Ι	Α
Ι	Ω	Μ	Α	Μ	Ν	Ψ	Ω	Ε	Α	Η
Α	Σ	Σ	Λ	Α	Μ	Κ	Χ	Λ	Π	Ρ
Τ	Η	Τ	Α	Δ	Κ	Β	Β	Α	Τ	Σ
Σ	Κ	Α	Π	Α	Μ	Α	Σ	Δ	Τ	Χ
Ι	Σ	Σ	Ι	Κ	Α	Σ	Ξ	Α	Υ	Φ
Σ	Α	Κ	Ο	Υ	Λ	Ι	Α	Σ	Τ	Η

ΝΙΣΥΡΟΣ

Τοπικές Γεύσεις

Νισύρικα πιτιά ή πιθιά (ρεβυθοκεφτέδες)

Υλικά

- ½ κιλό ρεβύθια
- 1 ντομάτα
- 1 κρεμμύδι μεγάλο
- 2 σκελίδες σκόρδο
- 1 ματσάκι δυόσμο ή άνηθο ψιλοκομμένο
- Αλεύρι
- Αλάτι
- Πιπέρι
- Λάδι για το τηγάνισμα

Εκτέλεση:

Αλέθουμε στο μπλέντερ τα ρεβύθια (τα οποία έχουμε μουλιάσει από το προηγούμενο βράδυ) τη ντομάτα, το κρεμμύδι και το σκόρδο.

Προσθέτουμε τα μυρωδικά, το αλάτι, το πιπέρι και όσο αλεύρι χρειάζεται ώστε να γίνει το μείγμα μας ένας σφιχτός χυλός.

Σε ένα τηγάνι, ζεσταίνουμε το λάδι σε μέτρια φωτιά. Στη συνέχεια, παίρνουμε μια κουταλιά της σούπας από το μείγμα, το ρίχνουμε στο τηγάνι και αφήνουμε να τηγανιστεί καλά ο κεφτές. Επαναλαμβάνουμε την ίδια διαδικασία μέχρι να τελειώσει το μείγμα.

Σουμάδα

Υλικά

- 200 γραμμάρια αμυγδαλόψιχα
- 3-4 πικραμύγδαλα
- 1/2 κιλό ζάχαρη
- 3 φλιτζάνια νερό
- 1 φλιτζάνι ανθόνερο

Εκτέλεση:

Ξεφλουδίζουμε τα αμύγδαλα και τα ρίχνουμε σε βραστό νερό για λίγα λεπτά.

Βάζουμε τα αμύγδαλα σε ένα γουδί με λίγη ζάχαρη μέχρι να προκύψει μια κρέμα με λεία υφή.

Την ανακατεύετε με το νερό και την περνάμε από φίλο με τούλια και στύβουμε ώστε να βγει ο χυμός.

Επαναλαμβάνουμε τη διαδικασία με ένα φλιτζάνι νερό.

Το υγρό που θα μαζέψουμε, μαζί με το τελευταίο φλιτζάνι νερό και τη ζάχαρη, τα βάζουμε σε κατσαρόλα και βράζουμε μέχρι το μείγμα να δέσει.

Αφήνουμε να κρυώσει και είναι έτοιμη για σερβίρισμα!

Κανελάδα

Ελληνικό παραδοσιακό αναψυκτικό που συναντάται κυρίως στα νησιά της Δωδεκανήσου.

Υλικά

- Νερό
- Κανέλα
- Ζάχαρη

Μοιάζει με ένα σιρόπι κανέλας που το διαλύουμε στο νερό.

Υπάρχει η επιλογή να χρησιμοποιηθεί αδιάλυτο σαν σιρόπι σε παγωτό ή γιαούρτι.

Σε όποια μορφή και να τη δοκιμάσουμε είτε σαν αναψυκτικό είτε σαν συνοδευτικό είναι μια γευστικότερη και δροσιστική επιλογή. Επίσης φημίζεται για τον χωνευτικό της χαρακτήρα.

